SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXVIII (22)
No. (štve.) 26

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
26. 6. 1969

Čiščenje idej

Razvoj človeštva, ki je iz prvotnih zaključenih družb pripeljal v današnji kozmopolitizem, je označil predvsem nekatere predele sveta z pečatom „topilnice ras“. Med ta področja spada danes zlasti Latinska Amerika. Nujna posledica je ta, da se v njej topijo in varijo tudi ideje. Odkar so moderna obveščevalna sredstva preplavila svet, že ni več mej za ideje, ne zemljepisnih, ne političnih. Morda kdaj umetno ustvarjene meje ta tok navidezno zaustavijo; a čeprav počasi, ideja prodre gotovo, naj si bo do Kavkaza ali do Amazonke. V tem položaju lahko imenujemo Latinsko Ameriko „topilnico idej“. Ni zaprek raznim tokovom, ki sigurno najdejo polje v kakem delu prebivalstva.

Tretji svetovni kongres Krščansko demokratske mladine preteklega maja v Montevideo, je jasno pokazal nešteto struj, ki se celo v območju enega skupnega ideala ali ob njem borijo za uveljavo ali nadvlado. Težko bi bilo sploh imenovati, še manj opisati razne odtenke, ki so se pojavljali, od liberalnega pojma tržnosti, do revolucionarnih idej, ki bi jih bil vesel sam Guevara. A v vseh je bilo opaziti neki skupni imenovalec: željo po spremembah.

Kje se porodi ta želja? Odgovor je lahak: v dejanskem položaju, oziroma v spoznanju realnosti. Obstaja nujna potreba spremembe, ne toliko v evropskem predelu tkim. razvitih držav, kot predvsem v Latinski Ameriki. In ta sprememba se mora izvesti na vseh področjih: gospodarskem, socialnem, političnem, kulturnem... Potreba je tako očividna in nujna, da je ne zanika nihče. Konflikt pa nastane v istem trenutku, ko se sproži vprašanje, kako to spremembo izpeljati. V okviru sedanjih sistemov? V popolni zamenjavi struktur? Potom razvoja ali potom preobrata?

Morda ni tako pereče vprašanje načina, kot najprej vprašanje osnove, ki naj jo nujna sprememba ima. Ravno v tem je potrebno, in se dejansko pokaže, čiščenje idej. Na prej omenjenem krščansko demokratskem kongresu smo lahko opazili v glavnem dvoje struj: evropska, ki teži po spremembi v sistemu, ter južnoameriška, ki zahteva zamenjavo sistema. Prva ni pravilna; druga ne predlaga pravih metod. Papež Pavel VI. je v Populorum progressio odločno zavrnil sedanji kapitalistični sistem; rešitev pa, ki jo predlaga južnoameriška sekcija, je ponesrečen levičarski (morda bi lahko rekli komunistični) poizkus socializma. Ob teh idejah latinoamerikancev je kaj lahko spoznati vplive raznih komunističnih ideologij, spretno pomešanih s citati iz papeških okrožnic. Izraz je pravilen. Nekateri namreč kaj preradi uporabljajo citate, pozabijo pa na duha, ki jih te okrožnice imajo. Čeprav papež sam v Populorum progressio navede slučaj, ko bi bila revolucija upravičena (in v takem položaju je marsikatera južnoameriška država), je duh okrožnice prav ljubezen do bližnjega v pravici, konstruktivnem delu in v odklonu sile.

Ne smemo biti naivni in misliti, da je ta zmes idej slučajen. Neizpodbitni so dokazi, kako komunistični režimi načrtno širijo svojo prevratno ideologijo. Komunizem v miru ne more uspeti, zato potrebuje revolucijo. A danes že ni več dovolj, kazati na preobrat kot na ideal, treba je pokazati tudi rešitev, ki bo dana po preobratu. Komunistična rešitev po sovjetskem modelu je danes še bolj odbijajoča, kakor ameriški kapitalizem. Zato so si mnogi izbrali (po zaslugah infiltracije in propagande Titovega režima) kot ideal jugoslovanski model samoupravljanja. Kako prav tedaj pride tem nosilcem postrevolucionarnih modelov, da v zagrebški reviji Svešči Kršćanska Sadašnjost Anton Ivanov zapiše, da bi samoupravljanje lahko bilo v skladu z duhom Cerkve. Morda. A jugoslovanski model, ki sloni na diktaturi Partije in na dialektičnem materializmu, je z duhom Cerkve v diametralnem nasprotju.

—

Pred nami je čas sprememb. Nujnih in neizbežnih. Smer teh sprememb bo izšla iz topilnice, ki danes vsebuje vse možne primesi. Lahko rečemo, celo moramo reči, da komunizem ni in ne more biti rešitev današnjim socialnim problemom, in da kapitalizem, v svoji današnji verziji, ne sme biti. Rešitev bo resnična, če bo slonela na krščanski in človeški zapovedi ljubezni in na gradnji „reda, ki ga želi Bog, in ki predstavlja bolj popolno pravičnost med ljudmi“.

T. M.

POMPIDOUJEVA VLADA

Novi francoski predsednik, gaullist Pompidou se je takoj po izvolitvi lotil imenovanja nove francoske vlade ter je za predsednika postavil Jacquesa Chaban-Delmasa, na posamezna ministrska mesta pa so bili imenovani: za obrambo znani gaullist Michel Debre, za kulturo Edmond Michelet, za odnos s parlamentom Roger Frey, za pravosodje René Pleven, za zunanje zadeve Maurice Schumann, za notranje zadeve Raymond Marcellin, za gospodarstvo in finance Valery Giscard D'Estaing, za vzgojo Olivier Guichard, za delo Joseph Fontanet in za poljedelstvo Jacques Duhamel.

Opazovalci menijo, da je Pompidou s sestavo te vlade nakazal spremembo francoske politike do vprašanja britanskega včlanjenja v Skupni evropski trg, medtem ko bo ostala francoska zunanja politika v glavnem nespremenjena, dasi bo nova vlada dala večji poudarek nujnosti evropske integracije, kakor ga je dajal De Gaulle.

Kot dokaz za to navajajo imenovanje Schumanna za zunanjega ministra ter postavitev D'Estainga in Duhamela, prvega za finančnega in drugega za poljedelskega ministra. Schumann je bil izstopil iz vlade leta 1962 iz protesta proti De Gaullovi evropski politiki, s katero je preprečeval Angliji včlanjenje v STT. Isto je bil storil sedanji minister za delo Fontanet.

V zadnji politiki bo imel odločilno besedo seveda kljub nastavitvi Schumanna novi predsednik Pompidou. Tako je izjavljal na volilnih zborovanjih ter trdil, da bo ostal v glavnem na dosedanji De Gaullovi liniji. Čeprav je sicer tudi govoril o „tesnejšem evropskem sodelovanju“ in celo omenjal sklicanje vrhunske konference članic SET-a, pa je Pompidou tudi vzporedno poudarjal, da bo vedno pri vsem tem imel pred očmi v prvi vrsti francoske interese.

Kljub vsej svoji proevropski liniji bo moral novi poljedelski minister Duhamel na prihodnji konferenci SET-a za poljedelstvo skrbno paziti na koristi francoskega kmeta. In čeprav je danes še težko predvidevati razvoj glede britanskega včlanjenja v SET, ima London večje možnosti sedaj, ko je novi zun. minister Schumann, kakor pa bi jih imel, če bi bil postal zunanji minister gaullist Debre.

Pompidou je ponudil zunanje ministrstvo Debreju, če bi pristal, da bi evropske zadeve vodil Pompidou sam v posebnem „evropskem tajništvu“. Debre je ta Pompidoujev predlog odklonil. Debre je bil odklonil tudi položaj obrambnega ministra, dokler ni Pompidou temu ministrstvu dal posebne kategorije, da ga je napravil za „državno ministrstvo“, s čemer je postal Debre v Franciji najvišja osebnost po rangu za Pompidoujem. Najbolj se za zunanjepolitično usmeritev nove vlade boji Moskva, ki je doslej imela v De Gaullu svojega agenta za razbijanje zahodnoevropske skupnosti, čeprav on sam osebno tak agent ni hotel biti. V pozdravni brzojavki je Kosygin novemu francoskemu ministrskemu predsedniku Chaban—Delmasu izjavil, da je „zgodovina pokazala, kako koristno je francosko-sovjetsko sodelovanje.“

Pred ameriškim umikom iz Vietnama

Amerikanci se resno pripravljajo na umik iz Vietnama. Dasi na vseh straneh zanikujejo, je ameriški predsednik Nixon na sestanku na tihomorskem otočku Midwayu močno pritiskal na južnovietnamskega predsednika van Thieu-a, naj pristane na sestavo koalicijske vlade s komunisti.

Van Thieu je pred dnevi na prireditvi v čast 44 narodom, ki kakor koli pomagajo Južnemu Vietnamu ohranjati svobodo, izjavil, da bo Južni Vietnam odslej naprej v vedno hitrejšem tempu prevzemal težo boja proti komunizmu na svoje rame. Omenil je, da ostaja možnost, da se bo do konca leta umaknilo iz Vietnama do 100.000 ameriških vojakov.

Južnovietnamska predsedniška pisarna je objavila, da van Thieu trenutno ne namerava dati v javnost svojih bodočih političnih načrtov, čeprav je bil „Nixon izjavil, da bo van Thieu kmalu ponudil Vietcongu političen sporazum.“ Opazovalci ugotavljajo, da je van Thieu in z njim vsa južnovietnamska vlada močno razburjena vsled Nixonovega vedno večjega pritiska za hitro ureditev odnosov s komunisti. Proti ameriškim predlogom nastopajo tudi južnovietnamski vojaški krogi, predvsem proti ustanovitvi tkim. volilne komisije, ki naj bi organizirala splošne volitve v Južnem Vietnamu prihodnje leto in v katere naj bi vključila tudi komunistično Osvobodilno fronto kot samostojno stranko. Za predsednika te komisije naj bi po ameriškem prizadevanju van Thieu postavil generala Duong van Minha, bivšega državnega predsednika, čigar brat je general v severnovietnamski vojski. Van Minh je bil do lanskega oktobra v izgnanstvu v bližnji Tailandiji, nakar se je vrnil v Saigon in je bil postavljen za svetovalca južnovietnamske vlade.

V ZDA je močno gonjo za umik ameriškega vojaštva iz Vietnama znova sprožil ameriški senator Fullbright, ki je znan po svoji kritiki ameriške zunanje politike katere koli vlade, ne daje pa svojih konstruktivnih predlogov. Fullbright trdi, da bi morale ZDA do konca prihodnjega leta umakniti 250.000 svojih vojakov iz Vietnama, „s čimer bi dokazali komunistom da nameravamo prenehati z bojem in bi pospešili mirovne razgovore v Parizu“. Fullbright tudi trdi, da „ZDA nimajo odgovornosti za to, da bi določale, kdo bo vladal Vietnam“ ter se morajo zato čim prej „osvoboditi vezi z van Thieujevo saigonsko vlado“. Fullbright je znova opozoril Nixona, da je v svoji volilni kampanji „obljubljal“, da bo do konca leta 1970 umaknil ameriško vojsko iz Vietnama.

Nič novega v Moskvi

Na zaključnem zasedanju kongresa komunističnih strank v Moskvi, sredi preteklega tedna, so odobrili dolgovezno resolucijo, v kateri ni omembe obsodbe Maocetungove desviacije niti ne sovjetske intervencije v Češkoslovaški. Sovjetski partiji se ni posrečilo, kljub temu, da je okrog sebe zbrala nekaj komunističnih partij, ki so z njo vred napadle Kitajsko, pridobiti za javno obsodbo Pekinga nobene komunistične stranke, tako da je morala zaključna resolucija kongresa o tem molčati.

Prav tako se Moskvi ni posrečilo pridobiti komunistične stranke za odobritev sovjetske vojaške intervencije v Češkoslovaški, odn. za tkim. doktrino Brežnjega o omejeni suverenosti socialističnih držav. Kljub temu, da je celo češkoslovaška komunistična delegacija prosila ostale partije, naj češkoslovaškega problema ne omenjajo, se tega zlasti zahodnoevropske partije niso držale in so napadale kremeljsko politiko do sovjetskih satelitov. Vsled opozicije v končni resoluciji kongresa ni omenjena doktrina Brežnjeva.

Pač pa je dokument dolgovezen poziv na „boj proti imperializmu“ in na „enotnost socialističnega tabora“, se pravi natrpan z običajnimi komunističnimi frazami.

Marcusianos contra Marcuse

La semana pasada los estudiantes romanos insultaron y abuchearon a su "padre filosófico", el profesor germano-estadounidense Herbert Marcuse. El acto, en el cual Marcuse debía disertar sobre el tema: "Más allá del hombre unidimensional", terminó entre gritos como: "Vendido", "¿Cuanto dinero recibes, esclavo?" o "Burgués acomodado". El desorden, que duró más de tres horas, fue iniciado por "Danny el Rojo", el dirigente estudiantil alemán, y protagonizado por más de 2.500 estudiantes, que profesan ideas marcusianas.

Este hecho confirma una vez más el proverbio, que la revolución se traga a sus propios hijos. Marca además el principio del fin de quien quiso construir su doctrina sobre la negación de la autoridad y promover la falta de valores verticales. Marcuse se ve hoy atacado por sus propios discipulos y negado por su doctrina.

Markuzianci proti Marcuseju

Pretekli teden so rimski študentje opsovali in ozmerjali svojega „filozofskega očeta“, nemško-amerikanskega profesorja Herberta Marcuseja. Zborovanje, na katerem bi moral Marcuse predavati o temi: „Preko enodimenzionalnega človeka“, se je zaključilo med kriki kot: „Prodanec“, „Koliko denarja prejemaš, suženj?“ ali „Komodni buržuj“. Nered, ki je trajal tri ure, je pričel nemški študentovski vodja „Rdeči Danny“ ter je sodelovalo nad 2.500 študentov, ki sledijo Marcusejevim idejam.

Ta dogodek znova potrjuje star pregovor, ki pravi, da revolucija žre svoje lastne otroke. Je pa tudi začetek konca tistega, ki je svojo doktrino gradil na zanikanju avtoritete in pomanjkanju vertikalnih vrednot. Marcuse je danes napadan po lastnih učencih in je sam žrtev svojih idej.

I Z T E D N A V T E D E N

NASA je uradno objavila, da bo Apolo XI. odletela proti Luni 16. julija kakor je bilo predvideno ter bo snoopy pristal na luninem površju 20. julija t. l. Astronavt Armstrong bo kot prvi človek stopil na Luno naslednji dan, 21. julija, ob 02.17 uri po argentinskem času.

Kiesinger, zahodnonemški predsednik vlade je ob šesti obletnici vzhodnonemškega upora komunističnemu režimu znova ponudil Ulbrichtu razgovore o vprašanju, kako bi prebivalstvu obeh Nemčij olajšali sedanjo razdelitev države. Istočasno je ponovil, da Bonn ne priznava vzhodnonemške vlade.

Češkoslovaško prebivalstvo je silno nezadovoljno z zadržanjem češkoslovaške komunistične delegacije na komunističnem kongresu v Moskvi. Opazovalci v Pragi in drugih večjih češkoslovaških mestih ugotavljajo, da mora priti vsak trenutek do novih protirežimskih in protisovjetskih izgredov v državi.

Rockefeller se je po obisku Brazilja, Paraguaya in Uruguaya spet vrnil na poročanje v Washington. V Brazilu je vlada zaščitila Rockefellerja s policijo in vojaštvom, ter je v državi vladalo skoro obsedno stanje. V Montevideo so predvsem študentje uprizorili protiameriške demonstracije, medtem ko je v Asuncionu vladal popoln mir in red. Zadnje dni junija bo Rockefeller obiskal Buenos Aires.

V **Čilu** je policija začela s preiskavami po vsej državi v zvezi z odkritjem velikega skladišča orožja in komunistične literature, predvsem gverilskega značaja. Ugotavljajo, da sledovi vodijo v andsko predgorje v predmestju čilske prestolnice, kjer naj bi komunistični gverilci imeli taborišče za gverilske vaje.

V **Jemenu** na Arabskem polotoku je skupina levičaskih elementov uprizorila politični udar in oklicala novo vlado. Razen enega, so vsi člani revolucionarne skupine, ki je prevzela oblast, stari manj kot 30 let. Objavili so, da se bodo v svoji zunanji politiki naslonili predvsem na Nasserjev Egipt.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Razvoj pelje v socialni čas

Pretekli teden je bila dokončno sestavljena vlada na nivoju ministrov in državnih tajnikov. Za državnega tajnika za prosveto je bil imenovan dosedanji rektor državne univerze v Cuyo, dr. Dardo Pérez Guilhou. Pred koncem leta bo to tajništvo povišano v kategorijo ministrstva, ter bo spravilo v tek veliko vzgojno reformo.

Imenovan je bil tudi obrambni minister, katerega mesto je začasno zasedal notranji minister, gen. Imaz. Sedaj je to mesto zavzel José Rafael Cáceres Monié, ki je deloval v tem ministrstvu v rangu podtajnika za časa vlade dr. Frondizija, in je njegov osebni prijatelj. Doslej je bil poslanik v Paragvaju. — Enako sta bila imenovana nova državna tajnika za finance dr. Luis B. Mey, ter za poljedelstvo in živinorejo dr. Lorenzo A. Raggio.

Pretekli petek se je vlada sestala na svoji prvi seji, odkar je prišlo do preureditve. Ni bilo točno objavljeno, katere teme so proučevali, uradna poročila najavljajo, da je bila debata o bodočem delu vlade, predvsem o preusmeritvi delovanja Argentinske Revolucije, ki bo s tem stopila v svoje takoimenovano socialno obdobje. V tem obdobju bo poudarek delovanja na spremembi socialnih struktur. Ta sprememba naj bi težila k večji socialni pravičnosti, k popolnejši integraciji vseh predelov prebivalstva k bolj popolnemu narodnemu življenju. Ko bo vsaj delno dosežen ta cilj, bo vlada šele napovedala nastop političnega obdobja.

V Córdobi je mir. Po stavki, ki je stoodstotno uspela, kar je zagotovil tudi vladni komisar gen. Carcagno, je že pričel razne stike z delavskimi sektorji. V teku tega tedna pa se računa, da bo določen nov cordobski guverner.

V **Rosariu** so duhovniki, ki so pred meseci predstavili škofu ostavke na svoja mesta, ponovno zahtevali od msgr. Bolattija, naj se o teh dokončno izreče.

Dr. Dagnino Pastore, ekonomski minister nove vlade, je objavil, da se bo koncem tega tedna izplačala prva polovica aguinalda ali trinajste plače. S tem se delno olajša pereč denarni položaj nekaterih družbenih sektorjev, zlasti delavskega.

Novi zakon o športu je stopil v veljavo. V osnovah se zagotavlja, da je šport lepa priložnost za vzgojo, da zagotavlja zdravje prebivalstva, razvoj človeškega potenciala, ter razvedrilo vsem sektorjem družbe. Predvideva ta zakon ustanovitev raznih organov, med njimi poseben državni fond, ki bo skrbel za finančno stran športnega delovanja. Obenem reglamentira pristojnosti že obstoječih športnih ustanov, kakor tudi organizacijo novih, ki bi jih narekovale potrebe.

V **petek**, 20. t. m., so po vsej državi praznovali dan zastave. Osrednja slavnost je bila v Rosario ob spomeniku, postavljenem na mestu kjer je Belgrano prvič dvignil na drog modro-belo-modro zastavo. Proslave so bile tudi po vseh mestih in trgih, ter so se jih udeležili vsi sloji naroda.

ŽENA IN NJEN SVET

Anica Kralj

Družinski duh – rešitev družine

Veliko se piše in govori o družinskem življenju v preteklosti, češ, da je bilo zgrešeno, da je v njem vladala diktatura. Otrok je iz strahu pred kaznijo ubogal na besedo, starši se z otroki niso pogovarjali, itd.

Ali je bilo res tako?

Tudi v preteklosti, kakor danes, so bile dobre in slabe družine, so bili ubogljivi in neubogljivi otroci, bili so starši, ki so se za otroke skrbno zanimali, ali drugi, ki se niso.

Da niso bile družine v preteklosti vse zanič, nam potrjuje nešteto lepih izpovedi, ki so jih napisali starejši ljudje v spominih na svoja otroška leta.

Kakšni svetli zgledi ljubečih krščanskih mater, in kakšni krepostni liki močnih očetov vstajajo iz pisanih spominov velikih mož!

Seveda človek se ravna tudi po času, v katerega ga Bog pošlje. Življenje je bilo včasih trdo, zaslužek težak. Ljudje so bili bolj navajeni trpljenja in v to trpljenje so bili nujno povezani tudi otroci, a večina otrok je sprejela revščino, resnost in strogost staršev kot nekaj naravnega. In niso manjkale svetle in tople ure ob navadni skodelici mleka in črnega kruha. Imeli so se prav tako radi kakor ob potici. Vzgoja je bila tudi tedanjemu življenju podobna: bolj enostavna, starši niso toliko z besedo kakor s svojim zgledom učili, ali pa — tudi z zgledom pohujševali.

In zgled staršev, to tudi danes psihologija potrjuje, je za otroka najmočnejši nauk.

Naši dedje, po večini kmetje, so temelje vzgoje črpali iz nauka, katerega jih je Cerkev učila in v kar so sami živo verovali. Zato so tudi z zgledom učili več kakor z besedo. Bili so dosledni, zvesti, kar je za vzgojo zelo važno. In prav zaradi tega so jih otroci ubogali. Če je vladal v hiši red v odnosu otrok do staršev in staršev do otrok različen od današnjega, s tem ni rečeno, da je vladala v družini diktatura.

Mož srednjih let je o očetu tako govoril: „Kadar je moj oče rekel „to boš naredil," ali „tja boš šel," ga nisem ubogal iz strahu. Tudi če nisem rad storil kar je rekel, danes vem, da sem njegov ukaz izvršil, ker je bil osebnost, pravičen in dobrega srca."

———

Danes se proglaša kot najboljšo, najbolj moderno družino ono, kjer v njej vlada demokracija, to se pravi, vsi družinski člani so enaki, vsak reče in dela, kar hoče.

Takih poizkusov lahkomiselnih staršev, ki so zapeljali sebe in otroke v nesrečo, je že precej. Sadovi take nesmiselne „vzgoje" so tisoči mladostnikov, ki so zapustili največkrat bogat dom in starše in tavajo po svetu v brezdelju. Brez cilja, brez idealov jim potekajo dragocena leta.

Izjave teh blodečih nesrečnežev dokazujejo, da niso videli v starših očeta in matere, ki bi jim bili vodniki, ki bi od njih kaj zahtevali, ali se vsaj zanje zanimali. Posebno pa se pritožujejo čez očeta, ki bi jim ukazoval in od njih nekaj pričakoval.

Demokracije v družini ne more biti.

Iz Družine: Naj bo karkoli, vedno bo ostalo dejstvo, da sta oče in mati dala življenje otrokom. In vedno bo ostalo dejstvo, da so otroci od staršev dobili življenje. Tudi so starši v vsem skrbeli za otroka vsaj do pubertete in so otroci vedno samo sprejemali. Starši so izkušeni v življenju, otroci pa se morajo v življenje šele uvajati. Starši učijo otroka govoriti in otrok se mora učiti ... Otrok si mora pridobiti celo vrsto delovnih navad... Otrok niti noče niti ne more „razpravljati" ali se „pogajati", kako navado bo prevzel. To mu je vse enostavno dano. In otrok nagonsko vse to sprejme brez vsakega razpravljanja in samo iz avtoritete.

Družina nikakor ni demokracija. Pa tudi diktatura ali aristokracija družina ni. Družina je družina in v družini vlada družinski duh. Družinski duh pa pomeni od narave postavljen način sožitja, kjer se otroci po notranji potrebi prilagajajo starejši generaciji in brez vsakega kritičnega razpravljanja sprejemajo vse, kar jim starši dajejo.

Kdor bi hotel v družino uvesti demokracijo, bi gotovo naredil posebno otrokom veliko škodo. Otroci demokracije niso zmožni, je nagonsko nočejo in ne vedo kaj z njo početi. Otroci so za družinski duh."

Slovenska republika v številkah

Prebivalstvo Slovenije le počasi narašča. Po najnovejših podatkih republiškega zavoda za statistiko je imela Slovenija 31. marca letos en milijon 711 tisoč prebivalcev. Prebivalstvo v Slovenski republiki narašča, vendar v zadnjih letih vse počasneje. Povprečno število družinskih članov je že več let 3.3. Najmanjše povprečje so zabeležili v občini Ljubljana-Center, kjer znaša 2.2 člana na družino.

V Sloveniji je med vsemi jugoslovanskimi republikami najmanj kmečkega prebivalstva, preračunano v odstotkih — 24.3 oziroma 415.000 prebivalcev (leta 1938 je od kmetijstva živelo 60% Slovencev, op. ur.). Po številu prebivalstva je največja slovenska občina Maribor, ki ima 173.000 prebivalcev, najmanjši pa sta občina Metlika in Dravograd, ki imata manj kot 10.000 ljudi. Glavno mesto Slovenije, Ljubljana, ima v letošnjem 208.000 prebivalcev, za 2.5% več kot lani.

2.500 mladih pevcev v Celju

Pevski zbor slovenske gimnazije v Celovcu dobil prvo nagrado

V Celju je bil od 29. maja do 1. junija 8. mladinski pevski festival. Prvi je bil leta 1946. Namen teh festivalov je gojiti narodno in umetno pesem ter navdušiti mladino za lepoto zborovskega petja. V Celju so se na letošnjem festivalu srečali zbori iz vse Jugoslavije, Češkoslovaške, Madžarske in Avstrije. Avstrijo so zastopali Knabenchor der Bundeserziehungsanstalt Graz-Liebenau (vodstvo Helmut Gugenbauer), Knaben- und Jugendchor der Ursulinen, Graz (vodstvo s. Maria Regina Kaiser) in izbrani mešani zbor Slovenske gimnazije v Celovcu pod vodstvom prof. dr. Franceta Cigana.

Tekmovalni del tega velikega pevskega festivala je bil v veliki dvorani Narodnega doma. V kategoriji A (do 15 let starosti) so nastopili zbori iz Kotora, Skopja, Bitola, Šabca, Subotice, Zagreba, Črnomlja, Hrastnika, Maribora, Slovenj Gradca, Velenja, Vidma pri Ptuju in Zagorja ob Savi. Drugi dan tekmovanja so nastopili zbori kategorije B (od 15 do 21 let starosti) iz Kumanova, Novega Sada, Prizrena, Zagreba in Kranja ter kategorija C (dekliški zbori) iz Mostarja, Novega Sada, Šabca, Ljubljane in Ptuja.

Med mešanimi zbori sta bila v mednarodni tekmi najboljša zbor Franceta Prešerna iz Kranja pod vodstvom Matevža Fabijana, in Izbrani zbor Slovenske gimnazije v Celovcu pod vodstvom dr. Franceta Cigana. Oba sta dobila po 89.6 točk in s tem srebrni plaketi. Posebno odlikovanje za zbor Slovenske gimnazije je bilo v tem, da ga je kot najboljši mešani zbor posnela na ploščo Mladinska knjiga iz Ljubljane.

Vseh pevcev, ki so se udeležili festivala, je bilo okrog 2.500. O festivalu sta se zelo pohvalno izrazila prof. dr. Jan Budik, vodje oddelka za glasbo pri pedagoškem raziskovalnem inštitutu v Pragi, ki je bil letos prvikrat v Celju, in znani nemški glasbeni pedagog dr. Fritz Piersig iz Bremna, ki je bil letos že četrtič gost festivala. Oba sta se pridružila splošnemu mnenju, da v Evropi podobnega festivala ni.

„Ni torej kaka enostranost ali ozkosrčnost, ampak le izsledek jasnega in trdnega spoznanja, če pravimo: človek bodi mož načel! če kličemo že mladcem: načela! Klicati pa moramo tako zlasti v naših dneh, ko se vse maje. Zakaj z jasnimi in trdnimi načeli tudi človek trdno stoji, ko se vse okrog njega maje, ko se stari svet podira in nastaja nov svet. Človek brez načel ne ve v takih prehodnih dobah ne kod ne kam, izročen je brez moči valovom menjajočih se nazorov in mnenj. Človek trdnih in jasnih načel gleda zvezde-stalnice, ki po njih naravnava krmilo in vodi brod, pozna trdno dno, kamor zasidra ladjo. Človek jasnih in trdnih načel je edini zmožen oblikovati časovni kaos po večnih normah, dati svetovnemu razvoju zakone in smer. Ali ni tak nazor o načelih vreden človeka?"

Aleš Ušeničnik, Knjiga načel, I. str. 23

Prostor in čas

V domovini je izšla nova revija „Prostor in čas". Izdajateljica je mariborska založba Obzorja. Za izhajanje revije se je zavzemalo več kulturnih in znanstvenih delavcev in publicistov raznih kulturno-idejnih pogledov. Vseh je kakih 60 po številu. Posebna zanimivost pri tej reviji je, da so se zanjo zavzemali kulturni delavci iz slovenske republike skupaj z onimi iz zamejstva, t. j. Slovenskega primorja in Koroške. Bili so mnenja, da sedanje revije Sodobnost, Problemi in Dialog ne odgovarjajo njihovim težnjam. V prvi številki revije, katere ovitek je napravil Grega Košak, je navedeno, da so v začasnem uredniškem odboru poleg glavnega urednika Janeza Gradišnika in odgovornega urednika Vladimira Kavčiča še Janez Dokler, Vital Klabus, Jože Snoj in Nace Šumi. V imenu ustanoviteljev pa izdaja revijo izdajateljski svet, ki ga sestavljajo Božidar Debenjak, Ervin Fritz, Janez Gradišnik, Vladimir Kavčič, Edvard Kocbek, Kajetan Kovič, Lino Legiša, Anton Slodnjak, Lojze Ude, Jože Udovič, France Vodnik in Fran Zwitter.

Glavne članke v prvi številki so napisali Edvard Kocbek „odlomki iz nemškega dnevnika z naslovom 'Tujstvo'". To je esejistično premišljevanje kompleksa slovenskih vprašanj v zvezi z večstoletnim sosedstvom Slovencev in Nemcev. Sledi Borisa Pahorja „Odisej ob jamboru", ki predstavlja sklepni del avtorjevega predavanja na filozofski fakulteti ljubljanske univerze v marcu lanskega leta. V njem obravnava razmerje med matičnim narodom in slovenskim zamejskim področjem in konča: „Vi nas, kakor mornarji Odiseja zvežite ob jambor svoje trdne možatosti in svojega ustvarjalnega ponosa, da se bomo uprli skušnjavi (potujčevanja, utopitve v tujem svetu)." Vladimir Kavčič objavlja članek „Zakaj nova revija". Alojz Rebula objavlja „Nekaj misli o kulturi". Božidar Debenjak razmišlja pod naslovom „Nacionalno vprašanje: ali res le manever birokratov?" Franc Zwitter piše o „Prezrti obletnici" (550-letnica razpada Avstro-ogrske in ustanovitev Jugoslovanske države). Prispevali so še članke France Pibernik, Božidar Debenjak, Janez Gradišnik, Lojze Ude, France Vodnik in Kajetan Gantar.

Leposlovni del prinaša pesmi Jožeta Udoviča, Vida Jelnikarja, Andreja Capudra, Frančiške Buttolo in prevod pesmi Miroslava Holuba „Praga, mesto Jana Palacha" (prevedel J. U.). Izvirno prozo predstavlja Drago Grah z odlomkom iz romana „Deveta nebesa" pod naslovom „Resnica".

Zaenkrat se omejimo pri poročanju o tej reviji le na dejstvo, da je izšla in kdo so glavni sodelavci. Dodamo še, kakšen je bil prvi odmev v domovini. V ljubljanskem Delu z dne 5. junija je F. N. med drugim zapisal: „Ob prvi številki seveda ni mogoče govoriti ali napovedovati karkoli več, kot nam povedo prispevki sami. Dejstvo, da se je pojavila nova revija in zbrala okoli sebe 60 kulturnih delavcev, pa vsekakor priča, da je ta skupina z našim dosedanjim stanjem v našem revialnem življenju nezadovoljna. Šele iz naslednjih številk bomo ugotovili, ali je revija nastala zato, da bi premagala kulturno apatičnost kot posledico preteklih let, in ali ima skupina istoveten program ali ne, in koliko ga je mogoče uresničiti. Vsekakor se lahko strinjamo z Vladimirom Kavčičem, da revija pomeni tveganje" (podčrtalo ur. Sv. Sl.)

Trdi orehi

Tarejo jih slovenske občine, kadar se lotijo reševanja kmetijskih problemov. Tako se s takim trdim orehom muči sedaj murskosoboška občina, kjer so kmetijske organizacije, ki naj bi nudile obdelovalcem zemlje vse potrebne traktorje in stroje, klavrno propadle. Te organizacije so namreč močno skrčile število traktorjev za delo na kmečkih posestvih. To so storile zaradi izgub pri strojih, kajti zasebni kmetje imajo vsako leto več traktorjev in priključkov in manj povpraševanja po traktorjih in strojih kmetijskih organizacij. V murskosoboški občini imajo zasebniki že nad 700 traktorjev. Tisti obdelovalci zemlje pa, ki lastnih traktorjev nimajo, a jih od kmetijskih organizacij ne morejo dobiti, ker jih tudi te nimajo, so pa na tem, da zopet začno orati s kravami. Zasebni lastniki traktorjev se branijo dajati traktorje na razpolago drugim ker so preveč obremenjeni z davki.

Socialistične zveze so začele reševati problem. Murskosoboška je prišla na idejo, da naj bi zasebne lastnike traktorjev oprostili davka, če bi se vključili v strojno skupnost kmetov, in sklenili pogodbe z sosedi, da jim bodo opravljali strojne storitve, in računali za eno delovno uro najmanj 25 dinarjev. Pravijo, da je predlog socialistične zveze „spodbuden". Rešili ga bodo pa seveda le tedaj, kadar bodo začeli s tako vnemo reševati zasebnega kmeta, s kakršno so ga prej uničevali z davki in vsemi drugimi možnimi sredstvi.

Z nič manj trdim orehom pa ima opraviti občina Radgona. Radgonski velikopotezni kmetijski kombinat je namreč že pred leti imel velike zgube. Dali so mu zato prisilno upravo, napravili lep sanacijski načrt, „širša družbena skupnost" pa je pomagala reševati ta sanacijski načrt z izdatno podporo. Ko pa so možje radgonske občine letos ogledali finančno stanje tega kombinata, so videli, da je še daleč od rešitve. Zato so bili mnenja, da naj se prisilna uprava podaljša za nedoločen čas, in da bodo šele „po predložitvi zaključnega računa za leto 1969 vnovič razpravljali o ekonomskem položaju te velike gospodarske organizacije, kjer se še vedno čutijo posledice prejšnjih organizacijskih slabosti nepremišljenega investiranja in drugih spodrsljajev". Z enostavnim podaljšanjem prisilne uprave pa ni bil povsem zadovoljen odbor republiškega sklada skupnih gospodarskih rezerv, ki daje kredite za sanacijo kombinata. Zato je morala občina prevzeti jamstvo, da bo krila v prihodnje vse izgube, ki bi nastale v kombinatu. Poleg tega mora občina dokazati, da ima kombinat zagotovljen denar za obnovo vinogradov, za nabavo opreme za proizvodnjo šampanjca in za kmetijsko mehanizacijo. Občani Radgonske občine tako trdo plačujejo „spodrsljaje" v komunističnem reševanju kmetijskih problemov.

P. F.

Po svetovnem komunističnem kongresu v Moskvi

V Moskvi so pretekli teden nepričakovano hitro, sredi tedna, zaključili svetovni kongres komunističnih strank, ki ga je z večletnimi pripravami sklical Kremelj.

Kljub dolgoveznemu „temeljnemu dokumentu", kakor je moskovska radijska postaja v svojih oddajah v svetovnih jezikih do utrujenosti ponavljala zaključno resolucijo tega kongresa, tudi najbolj okornemu opazovalcu kongresa ni moglo uiti izpred oči dejstvo, da na tej mednarodni komunistični konferenci ni bilo največje, odn. najštevilnejše komunistične partije — kitajske. Ta namreč za 3,5 milijonov vpisanih članov prekaša sovjetsko komunistično partijo. Tega dejstva so se zavedali tudi moskovski prireditelji, čeprav ga niso na zunaj pokazali, odn. so ravnali ravno obratno: izobčiti so poskušali svojega azijskega in svetovnega tekmeca iz komunističnega tabora, iz komunističnega občestva, pa se jim ni posrečilo.

ŠTIRJE KOMUNISTIČNI TOKOVI

Že dolgo časa sovjetologi ugotavljajo, da prav za prav monolitnosti svetovnega komunističnega gibanja nikoli ni bilo. Dasi je na zunaj kazalo, da je v Stalinovem času, v dobi komunizma v eni sami državi, to gibanje stalo kot en mož za Moskvo, temu ni tako. Maocetung je bil že zdavnaj samsvoj gospodar rumenega marksizma, kakor ga nekateri imenujejo, ali komunizma iz margarine, kakor ga je zaničljivo imenoval v svoji besni nemoči Stalin.

Po II. svetovni vojni je stopila na plan še zvrst titoizma in za njo kastrizem na Kubi.

Maoizem se kongresa v Moskvi ni udeležil, titoizem tudi ne, kastrizem pa je poslal le opazovalca.

Značilnosti današnjih glavnih štirih komunističnih tokov, maoističnega, titoističnega, kastrističnega in sovjetskega, so naslednje:

Maoizem

Kitajski komunistični veljak Maocetung je razvil svoj rdeči prapor, odločil se je obglaviti sovjetsko hegemonijo, kajti ne gre za boj dveh ideologij, temveč konflikt oblasti. „Nebo, vedno modro, mi ukazuje vladati vsem ljudstvom," je nekoč vzkliknil Džingis kan, in ta „mandat" roji sedaj po glavi Maocetungu ter grozi ne samo Rusom, temveč vsemu svetu.

Leta 1853 že je dejal Marx: „Bodoči prevrati narodov v Evropi bodo odvisni morda bolj od tistega, kar se bo zgodilo v kitajskem imperiju, kakor od katerega koli drugega političnega razloga." Marx je bil v svojem bistvu Evropejec, prepričan ne samo v superioriteto bele rase nad katero koli drugo raso, temveč Zahoda nad Rusijo. Njegova hierarhija vrednot je tipično zahodnjaška. Toda ni prezrl Azije.

Minila so dolga leta, predno so se mogle ne-bele rase „okoriščati z revolucionarno enakostjo". Na kongresih socialistične internacionale v Amsterdamu (1904) in v Stuttgartu (1907) so bile ne-bele rase zavrnjene. Šele z Leninom je prišlo do prvega srečanja med marksizmom in ne-evropskim svetom. Napol Azijat sam, je bil Lenin bolje pripravljen razumeti revolucionarni potencial nerazvitih narodov. Spoznal je željo po neodvisnosti, ki je prevzela kolonialne dežele. Podžigati in krepiti te sile je pomenilo delati za uničenje kolonializma, kapitalizma in — za komunistično revolucijo. Leta 1912 je pisal: „Orient je obsojen. Na stotine milijonov njegovih ljudi se bo odslej naprej borilo za ideale, ki jih je spočel in proglasil Zahod."

Od leta 1920 dalje Maocetung proglaša — kdor ga hoče poslušati — da bo „vsled svojega zaostanka Kitajska mogla prehiteti Evropo na poti revolucije, preskakujoč vmesne etape". Na 2. kongresu komunistične Internacionale je istega leta indijski delegat Roy izjavljal, da se bo Azija spremenila v „glavni meteor zgodovine" in vplivala na bodoče dogodke v Evropi. Na 5. kongresu Tretje internacionale leta 1924, že po Leninovi smrti, je indokitajski delegat Nguyen Ai Quio (današnji vietnamski Hočiminh) ponovno zatrdil, da je „sedaj Azija središče revolucije."

In Maocetung kot krono temu azijskemu revolucionarnemu naporu, naperjenemu tudi proti Moskvi, ponavlja poziv de-satelizacije komunističnega bloka: „Vsiljevati svojo voljo drugim v imenu mednarodne delitve dela ali specializacije, kakor to dela Sovjetska zveza, je šovinizem velesile."

Titoizem

Titovo „krivoverstvo" sega pred leto 1948. Že leta 1922 je Stalin pisal v svoji knjigi o „Problemu narodnosti" posebej o „novi balkanski državni tvorbi SHS". Ta država je za Stalina ovira za bodoč socialistični razvoj tega dela Evrope. Posamezne nacionalne republike, vsaka s svojo komunistično partijo, se bodo morale „po novi svetovni vojni, ko bo mogoče to državno tvorbo razbiti, vključiti v veliko, vso Evropo obsegajočo Zvezo sovjetskih socialističnih republik." Tito je kljub drugačnim Stalinovim navodilom in načrtom ohranil med 2. svetovno vojno enotno Jugoslovansko komunistično partijo, „ker ni mogoče vedeti, kakšen bo izid vojne." Tu so prvi začetki spora med Moskvo in Titom: različen pogled na zgodovinski razvoj, za katerega je takrat Stalin trdil, da je edini pravi tolmač.

Čeprav tkim. samoupravljanje ni originalna iznajdba titoizma — tik pred izbruhom španske revolucije leta 1936 so tamkajšnji socialisti in komunisti začeli vpeljavati v državi tkim. „agrarne in industrijske kolektive" ter so jih ohranjali na svojem teritoriju ves čas revolucije. In od tam so jih jugoslovanski komunisti prenesli v svojo državo — je Stalin trdil, da je v opreki z Marxovimi in Leninovimi načeli. Tito pa je mnenja: Če samoupravljanje ni primerno za Sovjetsko zvezo, ker pač Stalin že zdavnaj ni več „čist" marksist-leninist, ker ustvarja novo, Sovjetski zvezi prikladno doktrino, pobarvano, kljub uradnemu internacionalizmu, z vseruskim imperializmom, pa s tem ni rečeno, da ni primerno za države, bolj napredne kakor pa je bila ZSSR ob boljševiškem prevzemu oblasti oktobra 1917.

(Bo še)

Novice iz Slovenije

Slovenski muzikolog Dragotin Cvetko je bil izvoljen za podpredsednika Mednarodnega muzikološkega inštituta. Koncem maja je v Zahodnem Berlinu zasedal Znanstveni svet Mednarodnega inštituta za primerjalne glasbene študije in dokumentacije. V tem času je bila tudi glavna skupščina inštituta, na kateri so sodelovali predstavniki Mednarodnega glasbenega sveta in UNESCO. Za nadaljnje razdobje štirih let je bil za predsednika tega Mednarodnega inštituta izvoljen Paul Collaer iz Bruslja, za podpredsednika pa prof. dr. Dragotin Cvetko iz Ljubljane. Prof. Dragotin Cvetko je znan po številnih knjigah in razpravah, ki jih je napisal. Med knjigami je omeniti predvsem: Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem, tri knjige (leta 1958, 1959 in 1960), Stoletja slovenske glasbe (Cankarjeva založba v Ljubljani 1964) in Jacobus Gallus Carniolus, Slov. Matica v Ljubljani (1965).

Koncertni mojster prof. Ali Dermelj je 30. maja v Ljubljani slavil za slovenske glasbene razmere redek jubilej: trideset let nepretrganega koncertnega mojstrstva. Pa še dva jubileja je slavil mojster Dermelj: 40 letnico sodelovanja v simfoničnih orkestrih in 20 letnico delovanja v orkestru slovenske filharmonije v katerem je bil ves ta čas desna roka vsaj 130 domačim in tujim dirigentom.

Novo dvorano za kulturne prireditve so odprli v Radovljici 24. maja. Uredili so jo v severnem renesančnem krilu radovljiške graščine, po načrtih arh. Marjana Gašperšiča. Ob otvoritvi prostora, ki sprejem okrog 120 obiskovalcev, se je občinstvu predstavil ansambel Schola Labacensis, ki je izvajal skladbe srednjeveških in renesančnih mojstrov od XIII. do XVI. stoletja. Tako so sedaj v radovljiški graščini poleg na novo odprte dvorane, čebelarski muzej, glasbena šola, knjižnica, delavska univerza in Zveza kulturnih prosvetnih organizacij.

V okolici Novega mesta so v zadnjem času izkopali veliko novih najdb predvsem iz ilirskih časov. Na največjem prazgodovinskem grobišču v Novem mestu, ki je staro najmanj 2500 let, gradijo nove stanovanjske stavbe. Obsežna raziskovalna dela so v zadnjih dveh letih dala dragocena spoznanja in čudovite najdbe: 42 keltskih grobov in 20 halštatskih, kelihaste posode, okrašen pivski rog iz žgane gline, bronaste zapestnice, jantarjeve ogrlice, bronasto situlo v velikem knežnjem grobu. Med knežjimi grobovi so našli tudi grob v katerem je bil knez pokopan skupaj s konjem. Kopica najdb je zaposlila domače in evropske strokovnjake.

Letos so začeli z delom na Znančevih njivah. V novo odprti gomili se je pokazalo že 17 grobov. V soboto 24. maja pa so bili raziskovalci posebej nagrajeni: razen posod, orožja in orodja so spet našli bronasto situlo, zdaj že peto tako dragoceno najdbo v Kandiji.

Najboljši svetovni strokovnjaki še vedno preparirajo najdragocenejše najdbe iz novomeških tal v muzeju v Mainzu. Glas o njihovi edinstvenosti prihaja v strokovno literaturo svetovnega pomena.

„Brez besed“ se imenuje prvi Bienal karikatur, ki so ga odprli v Ljubljani 2. junija v Ljubljanski mestni galeriji. Razstava bo trajala do 29. junija. Razstavlja 81 karikaturistov iz 16 držav: Avstrija, Bolgarija, ČSSR, Francija, Italija, Jugoslavija, Madžarska, Vzhodna Nemčija, Zahodna Nemčija, Poljska, Romunija, Sovjetska zveza, Švedska, Švica, Turčija in Velika Britanija. Razstavo prireja časopisno podjetje Pavliha, organizator pa je znani slovenski karikaturist Božo Kos. S to razstavo so želeli zbrati značilna dela iz vse Evrope. Humor brez besed pomeni vrhunec grafičnega in humorističnega izraza hkrati.

Velik mednarodni šahovski turnir v Ljubljani v Vidmarjev spomin, ki se je začel 2. junija spada po jakosti igralcev v 11 skupino in bo vsakdo, ki bo osvojil vsaj 10,5 točk dobil naslov velemojstra, za naslov mednarodnega mojstra pa je potrebnih 7,5 točk. Ni na turnirju sovjetskih igralcev, čeprav so si prireditelji zelo prizadevali, da bi prišla vsaj dva. Sovjeti so sporočili mesec pred začetkom turnirja, naj ne računajo nanje, in nato so sporočili, da Talj ne more priti, ker je bolan. Smislov pa da je zadržan. Tako sedaj igrajo v Ljubljani velemojstri Bareza (Madžarska), Byrne (ZDA), Damjanovič, Gheorghiu (Romunija), Gligorič, Matatanovič, Parma, Robatsch (Avstrija), Tringov (Bolgarija), Unzicker (ZRN), trije mednarodni mojstri Forintos (Madžarska), Musil in Puc, mojstra Planinc in Stupica ter mojstrski kandidat Bajec.

Paradižniki iz Romunije je v Maribor uvozilo konec maja trgovsko podjetje Povrtnina. Prodajalo jih je na drobno po ceni 12 novih dinarjev za kilogram (1 USA dolar).

Z avtom je trčil v medveda ob pol enajstih ponoči na cesti iz Kočevja proti Ribnici 28. maja letos kmečki čistilec Ivan Žalar iz Ribnice. Ko se je zvečer vračal Žalar s svojim osebnim avtom po glavni cesti iz Kočevja v Ribnico, se je na Jasnici medved pognal s strmine na cesto pred avto. Voznik je zavrl, kolikor je mogel, a je z vozom vendarle odbil medveda, da ga je vrglo na drugo stran ceste. Zverina se je takoj pobrala in pognala proti avtu, voznik pa je pritisnil na plin in jo odkuril, ker je kljub poškodbam na avtu motor še deloval v redu. Pred dvema letoma se je skoraj na istem mestu zgodila podobna nesreča, a s hujšim koncem. Tedaj je osebni avto trčil v medveda in ga odbil pred drugi avto, ki je prihajal nasproti. Oba avtomobila sta bila do dobra zbita, medved se je pa še mogel zavleči na rob ceste, kjer je poginil.

Slatina Radenci ob stoletnici. Letos obhaja znana Slatina Radenci stoletnico, a hkrati prvo leto, v katerem bo vrgla na trg 100 milijonov litrov mineralne vode. Radenci so poleg Rogaške Slatine edini izvoznik mineralne vode v državi. V zadnjem času dobivajo vedno večja naročila iz zahodnoevropskih držav. Pred desetimi leti so radenski vrelci dajali le 17 milijonov litrov slatine na leto. Letos pa bodo na novih polnilnih linijah in ob triizmenskem delu presegli sto milijonov litrov. Zaradi številnih novih vrtanj slatine ne primanjkuje. Pri nedavnih vrtanjih pa so v globini 750 m zadeli tudi na vrelec dokaj vroče vode, kar odpira Radencem novo bodočnost v zdraviliškem turizmu.

Samo 50.000 konj je v Sloveniji, od tega 22.000 kobil. Žrebet je vsako leto le okrog 2000, tako da pride komaj na deset kobil eno žrebe. Glavni vzrok za to je v pomanjkanju plemenskih žrebcev. Ker so konji dobro izvozno blago, ukrepajo sedaj, kako bi povečali konjerejo. Za klanja gredo konji zlasti v Francijo, za šport pa v Avstrijo in Zvezno republiko Nemčijo.

Umrli so. V Ljubljani: Dr. Julij Felahner, sodnik in drž. tožilec v p., predsednik kluba koroških Slovencev v Ljubljani, Slavka Vilfan roj. Piškar, Antonija Triškovec roj. Koleša, Stefanija Kikelj roj. Strehovec, Nežka Rožanc roj. Kukec (82 let), Franc Zavodnik, Lavoslav Štrekelj, carinik v p., Štefan Borin, ključavničarski mojster v p., Pepca Žibret roj. Marandini, računovodkinja, Marija Mrežar roj. Kajdiš, Gabrijel Lavrenčič, višji žel. tehnik v p., Ana Žabjek roj. Peterca, Milan Stegu rez. kap. I. kl., Ing. Alfonz Logar, Bon. Bistrica, Ivan Brumen, Št. Lenart v Slov. Goricah, Janez Malnarič, Krupa pri Semiču, Angela Ivanc roj. Purkart, Vel. Lašče, Rafko Petrič, Celje, Jože Gažnik, Jurklošter, Rajko Picek, Ribnica, Matevž Zupan, Radovljica, Jože Bardorfer, upokojenec, Novo mesto, Jože Štrukelj (82 let), Dravlje, Ivan Zahrastnik, Radeče, Anton Doleš, Roman Dekleva, Postojna, Ivan Šavli, Sela pri Volčah, Mirko Rajh, žel. inšp. v p., Ruše, Janez Vode, Vinje, Marija Meček, gostilničarka, Žirovnica, Ivan Ivan Ferlež, računovodja v p., Žalec, Franc Mrak (90 let), upok., Litija, Jožefa Medved roj. Pelko, Trbovlje, Anton Bašelj, Novo mesto, prof. inž. Josip Priol bivši ravnatelj sadjarskega zavoda v Mariboru, Pavla Jančar, Javor, inž. Vital Mlejnik, Celje, Jože Molek-Puntar, član centr. komiteja ZKS, Borovnica, Ivan Sulič, Celje, Matija Selan, mizar v p., Stožice.

Vsak teden ena

OBRAZI

Simon Jenko

III.

Siv oblak po nebu
z vetrom dalje plava,
plava v lepe kraje,
kjer se vije Sava.

Tam se nad gorami
našim' bo ustavil;
v zlato se obleko
zarjino opravil.

In ko njo bo videl,
ko po vrtu hodi,
mi jo bo pozdravil:
„Draga, zdrava bodi!“

SLOVENCI V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Tretji večer Slovenske kulturne akcije

Tretji večer SKA 21. t. m. je priredil literarni odsek pod naslovom **„Poljska emigracijska lirika v letih 1939-1945“**. Otvoril ga je podpredsednik arh. M. Eiletz. Nato je prevzel besedo predavatelj dr. Tine Debeljak, ki je v poljščini pozdravil predsednika Zveze Poljakov g. inž. J. Czastkiewicza ter znanega prijatelja Slovencev g. Jeremija Stempowskiega, ustanovitelja in direktorja največje slovanske znanstvene knjižnice v Buenos Airesu, Biblioteke Im. Domeyki. Nato je začel s kongresom Kristusa Kralja v Ljubljani, ko je bil papeški delegat primas Poljske, kard Hlond, kjer se je že govorilo o bližnji vojni, ki je nastala mesec dni pozneje. Tedaj se je začela poljska emigracija. Omenjal je slovenski stik z njo, kakor se je kazal v izdaji knjige o Poljski, v prevodih dveh spisov begunca B. Kuczynskega, pesnitve Slovackega, prvih prevodih lirike v Domu in svetu ter v prvih nekrologih o padlih kulturnih delavcih. Nato je do l. 1945 prenehal stik s to emigracijo in se obnovil v Rimu, katerega plod je zbirka prevodov medvojne poljske lirike (30 pesmi), kateri slednji je Bara Remec napravila lesorez. Za tisk pripravljena knjiga tedaj ni izšla. Sedaj se prvič predstavlja občinstvu s temi lesorezi, ki so bili podani nato v reprodukciji. Debeljak je označil razvoj te poezije, glavne pesnike ter podal oris antologije, ki s pesmimi ilustrirajo vso pot Poljakov od predvečera vojne, preko begunstva na zapad, pa na vzhod, preko Katyna v Andersovo armado in pred Tobruk in k zmagi Monte Casina. Tam se je zaključilo to „zmagoslavje“, ki je doživelo svojo „žalost“: emigracijo kot mi. S tem se je zaključil prvi del.

Drugi del pa je obsegal 15 prevodov, v recitacijah Gledališkega odseka SKA, ki sta jih podala ga. Pavči Eiletzova in g. N. Jeločnik v audiovizualni povezavi s Chopinovo glasbo in Barinimi lesorezi. Recitacije kakor slike so napravile velik vtis ter so prištele ta večer med enega najbolj uspelih. Posebno poljski gostje so bili presenečeni ter so izrazili željo, da bi se ta povezava z recitacijami poljskih originalov in nekaterimi zgledi slovenskega prevoda dala prenesti tudi k Poljakom. V imenu Poljakov se je predsednik Czastkiewicz zahvalil prirediteljem ter podal nekaj opisov svojega vojaškega doživljanja te vojne, ki je tudi zaživela ob pesniških opisih, toda lepših kot pa je bila resničnost.

Podpredsednik se je zahvalil vsem sodelujočim, predvsem mladini in udeležencem ter napovedal prihodnji večer, ki ga bo čez 14 dni imel teološki odsek. Predavatelj dr. M. Gogala: O Cerkvi v Latinski Ameriki.

Lep uspeh okteta „I. Cankar“

Drugi prosvetni večer Zedinjene Slovenije, ki je bil v soboto 14. junija v Slovenski hiši, je zelo lepo uspel. Pevski oktet „Ivan Cankar“ iz Berazateguija, ki ga je občinstvu predstavil kulturni referent Zedinjene Slovenije arh. Jure Vombergar, je pod vodstvom pevovodje Omahna Jožeta s svojim koncertom izpolnil celoten večer. Uspeh je bil vsestranski. Pevci so pod vodstvom svojega odličnega pevovodje zelo lepo izvajali celoten spored. Občinstvo, ki je zgornjo dvorano Slovenske hiše povsem napolnilo, pa ni štedilo z zasluženim priznanjem tako pevovodji, kakor pevcem. Dodati so morali še tri pesmi.

Praznik sv. Alojzija

Že nekaj let slovenska šolska mladina v Buenos Airesu slovesno praznuje praznik svojega zaščitnika — sv. Alojzija. Za to priložnost pripravi vsako leto ena izmed slovenskih šol primeren spored akademijskega značaja. Za letošnjo akademijo je doletela ta dolžnost in čast šolo škofa dr. Gregorija Rožmana v San Martinu.

V nedeljo, 15. junija popoldne ob 16 so mladi slovenski šolarji popolnoma napolnili dvorano v Slovenski hiši. Seveda ni manjkalo tudi njihovih staršev, sorodnikov in drugih prijateljev mladine. K oltarju je pristopil direktor msgr. Anton Orehar in daroval sv. mašo za slovensko mladino. Obkrožen je bil od številnih mašnih strežnikov. Po evangeliju je imel na zbrano mladino lep nagovor, v katerem jim je orisal mladinskega zaščitnika sv. Alojzija, in postavil njegovo življenje za vzor slovenski mladini.

Po sv. maši se je pričela akademija, ki jo je pripravilo učiteljstvo slovenske šole v San Martinu. Že prva točka je navdušila vse navzoče. Saj je prikorakala na oder cela vojska šolarjev: bilo jih je nad sto. Pod vodstvom g. Borisa Pavšerja so ta mlada grla krepko zapela naslednje pesmi: Mi smo lovci, So ptičice zbrane, Slovenski smo fantje in Pesem mladine.

Sledil je prisrčen prizor „Šolarček“ (avtor Mirko Kunčič), v katerem so nastopili najmlajši učenci in učenke sanmartinske šole. Vlogo učitelja je pogumno odigral Šušteršičev Janezek. Zelo ljubek je bil naslednji prizor „Cilka in njena punčka“, ki ga je zrežiral g. Maks Borštnik. To je bil že kar pravi odrski nastop, v katerem sta sodelovali učenki Marta Rezelj in Lučka Smersu ter učenca Joško Rožanec in Vladko Voršič. Navzoči so se s krepkim ploskanjem zahvaljevali mladini za njen lepi nastop.

Po končanem sporedu je stopil na oder predsednik šolskega odbora v San Martinu, g. Vladimir Voršič, ter izročil voditeljici sanmartinske šole, gdč. Katici Kovač, šopek nageljnov v zahvalo njej in vsemu učiteljskemu zboru za veliko in naporno delo pri pripravi te akademije. Učenka Marta Rezelj pa je izročila malo darilo g. Maksu Borštniku.

Po akademiji je bila vsa mladina pogoščena s toplim čajem in pecivom. Pohvaliti moramo tudi vzorni red v dvorani, kar je bila zasluga rediteljskega zbora, ki je ves popoldan mirno in taktno skrbel za red.

Osebne vesti

Umrla je gospa Angela Šterbenc roj. Šilc v ponedeljek 16. junija v Berazateguiju in je bila pokopana v torek 17. junija. Pogrebno mašo je opravil msgr. Orehar. Ob grobu je spregovoril poslovilne besede predsednik Slovenskega doma v Berazategui, g. Jože Vidmar. Oktet Ivan Cankar pa je pod vodstvom pevovodje Omahna pokojnici v slovo zapel pretresljive žalostinke. Pokojnica zapušča moža in 4 otroke. Prizadeti družini naše iskreno sožalje.

LOMA HERMOSA

V nedeljo, 22. junija, so imeli Slovenci, ki stanujejo v Loma Hermosa in v Churruca lep družinsko-sosedski praznik. Prišel je med nje direktor msgr. Anton Orehar, ki jim je v farni cerkvi sv. Jožefa daroval sv. mašo. Po sv. maši se je vsa „slovenska vas“ (ki pa seveda noče tekmovati s Slovensko vasjo v Lanusu) zbrala na skupnem kosilu na Jermanovem vrtu. Bilo je navzočih okoli 80 oseb. Na kosilo so bili poleg msgra. Oreharja povabljeni kot častni gostje sanmartinski dušni pastir g. Jure Rode ter g. dr. Mirko Gogala in g. F. Grom. Kosila se je udeležil tudi domači g. župnik. Popoldan so preživeli v prijetnem domačem kramljanju in tudi slovenske pesmi ni manjkalo. Vsi so bili s tem prvim družinsko-sosedskim sestankom zelo zadovoljni in so se zvečer razhajali z željo, da naj bi temu sestanku kmalu sledili še drugi.

SAN MARTIN

Predavanje dr. Vitala Ašiča o pravicah žene po današnji argentinski zakonodaji, ki ga je pretekli četrtek (19. junija) pripravila Liga Žena Mati v Slovenskem domu v San Martinu, je privabilo mnogo žena, ki so z velikim zanimanjem sledile izvajanjem predavatelja, ki je posegel na vsa področja argentinske zakonodaje in orisal razvoj pravic družine oz. žene. Predavanju je sledila živahna debata, ki se je zaključila ob toplem čaju, s katerim so bile postrežene vse obiskovalke. Tudi je bilo sklenjeno, da bo prihodnji sestanek v četrtek, 17. julija.

Na sestanku mladcev SFZ v San Martinu je v nedeljo 15. junija dopoldne g. Miha Smersu v skioptičnem predavanju pokazal lepote argentinskega juga, zlasti Bariloč in okolice ter jih navdušil za ogled velikih naravnih lepot argentinske zemlje.

Poročilo o Spominski proslavi v Slomškovem domu obomo objavili v prihodnji številki.

OBVESTILA

Sobota, 28. junija 1969:

3. prosvetni večer na Pristavi ob 20. Predava dr. Julij Savelli o pokojninskem in penzijskem zakonu.

V Našem domu: Cocktail večer.

Nedelja, 29. junija 1969:

Družinska nedelja na Pristavi.

Družinska nedelja v Slomškovem domu. Po maši predava univ. prof. dr. Alojzij Kukovica S. J., nato kosilo.

Naraščajnice iz San Martina imajo po maši sestanek.

V San Justu sestanek mladenk, naraščajnic, mladcev in naraščajnikov po sv. maši.

Vaditeljski tečaj v Slovenski hiši; izredna točka predavanje ge. A. Kralj.

Društvo Slovenska vas prireja ob 15 tradicionalne koline v novem Hladnikovem domu.

Sobota, 5. julija 1969:

4. kulturni večer SKA bo ob 8 v gornji dvorani Slovenske hiše v okviru teološkega odseka s predavanjem dr. Mirka Gogale o temi: Cerkev in problemi Latinske Amerike.

Na Pristavi 4. prosvetni večer. Skioptično predavanje s 60 barvnimi diapozitivi o „Luni in satelitih“. Predava g. Janko Hafner. Vabljeni vsi, posebno mladina.

Nedelja, 6. julija 1969:

Izredni občni zbor društva Slomškov dom (po sv. maši) ob 9. uri dopoldne. Na sporedu vprašanje novih družabnih naprav in opreme.

Zaključek II. vaditeljskega tečaja po mladinski maši v Slovenski hiši.

Sreda, 9. julija 1969:

V Slomškovem domu zanimivo predavanje o zadnjih gorskih podvigih bratov Skvarča ob spremljavi številnih diapozitivov.

V San Martinu čajanka SDO in SFZ ob 18.

Sobota, 12. julija 1969:

V Slomškovem domu družabni večer. Igra orkester bratov Plesničar.

Nedelja, 13. julija 1969:

V San Justu sestanek staršev šole F. Balantiča po sv. maši. Predava g. dr. Jože Krivec.

Četrtek, 17. julija 1969:

V San Martinu v domu sestanek Lige Žena-Mati.

Nedelja, 20. julija 1969:

V San Martinu v domu družinski popoldan s kolinami.

Mladinske junijske proslave

Krajevne organizacije Slovenske dekliške organizacije in Slovenske fantovske zveze so po prvi skupni prireditvi v počastitev žrtev komunistične revolucije v Sloveniji, v Slovenski hiši na praznik Presv. Rešnjega Telesa 5. t. m., pripravile take prireditve še v posameznih domovih ter so bile: 14. t. m. na Pristavi, 15. t. m. v Našem domu v San Justo in v Slomškovem domu v Ramos Mejía, 22. t. m. pa v Slovenskem domu v San Martinu. SKAD je imel svojo zadevno prireditev v Slovenski hiši 14. t. m.

Sestanek na Pristavi je vodil Rudi Gričar, z vso pieteto je deklamirala Balantičevo pesem Zasuta usta Minka Debevec. Prireditev v San Justo, na kateri je podal kratko misel o junaških žrtvah naših fantov in mož č. g. dr. Alojzij Starc, je vodila Marija Zakrajšek, ki je tudi z zanosom prebrala odlomek iz Kalinove Črne maše. V Slomškovem domu je sestanek vodila Pavla Andrejakova, duhovno misel pa je podal č. g. Škrbec. V Slovenskem domu v San Martinu je prireditev vodila Gabriela Lebar, o pomenu padlih žrtev pa je govoril č. g. Jurij Rode. Lebarjeva je tudi prebrala krajši spominski sestavek.

Prireditve je mladina zaključila s pesmimi Naprej, zastava slave in Oče, mati.

Na prireditvi SFZ-SDO v Slovenski hiši ter v Slomškovem domu je imel spominski govor Niko Jeločnik, na Pristavi in v San Justo Pavel Fajdiga, v San Martinu Rudolf Smersu. SKAD-u je govoril Božo Fink.

Vsi sestanki so bili dobro obiskani, zanimanje med mladimi poslušalci je bilo razveseljivo in debata, kjer se je razvila, je pokazala, da je naša nedavna zgodovina predmet zanimanja med našo mladino. Iz komentarjev, ki jih je bilo slišati v zvezi s temi prireditvami, je mogoče ugotoviti, da mora biti prikaz naše najbolj tragične zgodovine objektiven, z eno besedo: da je zgodovina samo ena. Okoliščin našega takratnega protikomunističnega boja ni presojati v okrnjeni luči ozkih meja Ljubljanske pokrajine, temveč v okvirju celotnega medvojnega dogajanja na srednjeevropskem in balkanskem prostoru, prav zaradi križiščnega zemljepisnega položaja naše drage slovenske domovine. Kakor je po tem prostoru — in s tem po njej — stezal svoje kremplje moskovski komunizem, tako se je zanj boril svobodni Zahod. Z njim vred — in ne vsled njega — smo tudi mi takrat izgubili bitko. Pa zato ne izstopamo iz zbora narodov zahodne krščanske civilizacije, ravno obratno: ker smo bili in ostajamo narod, prežet s krščansko civilizacijo, smo zavračali italijanski fašizem, nemški nacizem in zavračamo sovjetski in vsak drug komunizem. V tem je bila veličina naših junakov in to so dolžni oznanjati predavatelji, ki so — ne po lastni zaslugi — ostali živi iz tistih apokaliptičnih dni. Ena bitka je bila izgubljena, boja pa ni konec.

SLOVENSKA FANTOVSKA ZVEZA — SLOVENSKA DEKLIŠKA ORGANIZACIJA

20-letnica

Jubilejna proslava

S PREŠERNOVO BESEDO MLADINA V NOVE ČASE GRE

Odrski večer z besedo in igro na verze FRANCETA PREŠERNA, kot ga je zamislil in s članicami in člani obeh mladinskih organizacij pripravil Nikolaj Jeločnik

I. del:
Sme nekaj nas, ker smo Prešernove, biti prešernih...

II. del:
LEPA VIDA
(Prešernov zapis narodne pesmi, prirejen za govorni in igralski zbor mladcev in mladenk)

Scenograf IVAN BUKOVEC — Izvajajo članice in člani SDO in SFZ

Nedelja, 13. julija, ob šestih zvečer v Slovenski hiši

Vstopnice po 400, 300 in 200 pesov so v predprodaji v Dušnopastirski pisarni na Ramón Falconu 4152

ZDRAVNIK

Dr. LOJZE BERCE
se je preselil

in ordinira v ulici YERBAL 2052

Nova ordinacija je v isti „manzani" t. j. v istem bloku hiš, kot je bila dosedanja na Granaderos 61. Od tu je le pol kvadre po Granaderos v smeri proti železnici do ulice Yerbal, nato pa pol kvadre na desno po ulici Yerbal.

Ulica Yerbal je prva vzporednica Rivadavie proti železnici Sarmiento.

Telefonska številka je nespremenjena: 63.4781

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare
Redactor: José Kroselj
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

Correo Argentino Central (B) — FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5775 — TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 996.221

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1969: za Argentino $ 2.700.—. Pri pošiljanju po pošti $ 2.800.—; ZDA in Kanada 13 USA dolarjev; za Evropo pa 15 USA dolarjev za pošiljanje z avionske pošto. — Evropa, ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Bs. Aires. T. E. 33-7213

Naš dom — ***San Justo***

V SOBOTO, 28. JUNIJA 1969, OB 19

COCKTAIL VEČER

- Mimohod sedanje mednarodne mode (Modas Elena). Sodeluje Carin Pistarini.
- Mimohod narodnih noš (sodeluje 10 narodnosti)
- Kostumi — Casa Pinocho

Scenerija Tone Oblak

Organizira SDO San Justo s sodelovanjem ostalih odsekov

Vstopnice v predprodaji v Našem domu

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público

Pta. baja, ofic. 2

Cangallo 1642 Buenos Aires

T. E. 35-8827

Dr. Tone Žužek

ADVOKAT

Uraduje za rojake ob sredah in petkih od 17—19

Na telefonu 47-4852 tudi dopoldne

Lavalle 2331
5. nadstropje, pisarna 10

Ena kvadra od subte. „Pasteur"

PRISPEVAJTE V TISKOVNI SKLAD SVOB. SLOVENIJE!

SDO in SFZ v SAN MARTNU

vabita vso mladino in tudi ostale rojake na

ČAJANKO

ki bo na državni praznik, 9. julija, v prostorih Slovenskega doma v San Martinu. Začetek ob 18.

Sodeluje orkester „THE GOLDENTONES„

PORAVNAJTE NAROČNINO!

✝

Sporočamo žalostno vest, da je Vsemogočni poklical dne 18. junija 1969 k sebi in rešil težkega trpljenja v 48. letu starosti našo drago ženo in mamo, gospo

Angelo Šterbenc roj Šilc

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so našo rajno mamo v bolezni obiskovali, ob njeni smrti prišli na naš dom kropit in molit za pokoj njene duše in nam lajšali našo bol. Zlasti se zahvaljujemo č. g. Ignaciju Cernicku za številne podelitve sv. zakramentov in za sv. maziljenje ob njeni zadnji uri. Enako se zahvaljujemo msgr. Antonu Oreharju za daritev sv. maše in vodstvo pogreba na pokopališče Ezpeleto, č. g. dr. Alojziju Starcu in č. g. Jožetu Guštinu za spremstvo pri pogrebu. Zahvaljujemo se tudi dr. Vinai, ki je izvršil vse, kar zmore zdravniška veda, in sestri Sor María Rosalia za brezštevilne tolažbe ob njeni bolezni v bolnišnici „San Martín" v La Plati. Prisrčno se zahvaljujemo vsem Slovencem iz Berazateguija in okolice za tolažbo ob naši tako hudi boli, predsedniku Slovenskega doma g. Jožetu Vidmarju za govor ob odprtem grobu, g. Jožetu Omahnu za vodstvo petja pri maši in oktetu Ivan Cankar pri pogrebu; Slovenskemu domu za podaritev venca svoji botri; sestri Mariji por. Zgonc in Olgi por. Vidmar, družini Dimnik, osobju Empresa Dimnik construcciones, pevskemu zboru Haendel in vsem ostalim Slovencem in domačinom za brezštevilne šopke rož.

Za njo žalujejo v Argentini:

mož **Janko**; otroci: **Marjeta, Lučka, Friderik in Janko**; sestri: **Marija por. Zgonc in Olga por. Vidmar**

V domovini:
mati: **Angela**; sestri: **Pavla in Ana**; brata: **Anton in Jože** ter ostalo sorodstvo.

Berazategui, Lanus, Nemška vas pri Ribnici, 20. junija 1969

UNIV. PROF.

DR. JUAN BLAZNIK

specialist za ortopedijo in travmatologijo

ordinira v torek, četrtek in soboto od 17 do 20

C. José E. Uriburu 285, Cap. Fed. Zahtevajte določitev ure na telefonu 49-5855

Hladnikov dom — **Slovenska vas**

NEDELJA, 29. JUNIJA, OB 15

TRADICIONALNE KOLINE

Prašičje dobrote: recept mojstra Bavdka. — Kapljica: izvrstna.

Cene: lanuške. — Sodeluje: orkester The Goldentones. — Obeta se: zabava starih in mladih

---

Družinska nedelja v Slomškovem domu

v nedeljo, 29. junija

- ob 9 sv. maša
- ob 10 predavanje „še ob okrožnici Humanae vitae". Predava univ. prof. dr. A. Kukovica
- ob 12 skupno kosilo

Lepo vabljeni!

SLOVENSKA HRANILNICA z. z o. z.

C. C. SLOGA Ltda.

Bartolomé Mitre 97 — T. E. 658-6574 — Ramos Mejía

IZPLAČILO DIVIDEND

Občni zbor dne 29. marca 1969 je za poslovno leto 1968 odobril od odbora predlagane dividende na vpisane delnice, ki so izplačljive v gotovini ali z vpisom novih delnic.

Istočasno vabimo člane, da podpišejo prijavnice na posmrtninsko zavarovanje, ki stopi v veljavo 1. julija 1969.

Uradne ure so v torek, četrtek in soboto od 16 do 20

Pravna posvetovalnica, ki jo vodi dr. Vital Ašič, posluje vsako prvo in tretjo soboto v mesecu od 17 do 19.

Janko Hafner — 3

Pred prihodom zemljanov na Luno

Na Luni ni zraka. Zato dosega lunina tla celotno sončno sevanje in segreva tla bolj kot na Zemlji. Druga in vprav usodna razlika pa je ta, da na Luni odgovarja našemu 24 urnemu dnevu 29 in pol naših dni trajajoč lunin dan. Na Luni je en dan dolg kot naš mesec! Kakor ima naš dan povprečno 12 ur svetlobe in 12 ur noči tako traja na Luni svetloba enega dneva 14¾ našega dneva, noč pa zopet prav toliko. In kakor je pri nas poleti zato, ker sonce dalj časa sije, znatno bolj gorko, tako se tudi lunina tla mnogo bolj segrejejo v 14 dnevih. V dva tedna trajajoči noči pa se mnogo bolj ohladijo.

Ko je na Luni poldne, je žgalo sonce že teden dni brez prestanka. Zato lahko razumemo, da so tedaj tla razbeljena, bolj kot si moremo misliti. 120° C stopinj je tedaj vroče kamenje na tleh — pri 100° C pa na Zemlji vre voda! Popoldne na Luni traja zopet teden dni in okrog 100° C vroča tla preidejo v nočno temo. Praznina vsemirske noči in vsemirskega mraza okrog 260° C pod ničlo sedaj kar požira toploto luninih tal. Teden dni kasneje, ko je sonce zašlo, je na Luni lunina polnoč. Tla so se do tedaj ohladila že na —130° C. Na 130° C pod ničlo! Takega mraza na Zemlji sploh ne poznamo, dosegli so ga in še večjega v laboratorijih in v takih tovarnah, ki izdelujejo tekoči kisik in vodik za Saturn raketo. Sedaj laže razumemo, zakaj lunavtova obleka velja četrt milijona dolarjev.

Prav vročina tal zaradi 14 dni trajajoče svetlobe in silni sončni žar bosta največja ovira za ekspedicije po Luni. Zato bodo čez deset let rajžali po Luni le v 14 dnevni lunini noči. To noč bo razsvetljevala Zemlja podobno kot nam sveti ponoči Luna. Zakaj na Luni se bo vsaka ekspedicija mnogo laže branila pred mrazom kot pred vročino.

Tretje zlo na Luni je posledica brezzračnega prostora. Ko na Zemlji poslušamo grom, ropotanje strojev, pa koncerte, človekov govor, žvrgolenje ptičev in žuborenje potočkov, pozabljamo, da so vsi ti glasovi le nihanje zraka. Kjer ni zraka, vlada noč in dan grobna tišina! Ta smrtni molk na Luni bo spočetka šel lunavtom na živce. Ko bo hodil človek po pesku na Luni, ne bo slišal svojih korakov, ko bo kopal z lopato, ne bo slišal kako reže v globino. V neprodušni obleki zaprt bo slišal le svoj glas, ko bo govoril v mikrofon pred usti, iz slušalke pa mu bodo donele besede tovariša, ki bo govoril z njim morda le par metrov proč po brezžični radio zvezi. Pošasten svet, prekrit še z grobnim molkom.

Pogled z Lune na Zemljo

Ta neznanska, nam sicer nepoznana tihota, bo tudi lunavta hitro prisilila, da se bo ozrl tja, kjer na črnem nebu stoji mati Zemlja — njegov dom. Videl bo bleščeči se belomodri planet v krajcu, a štirikrat tako velik, kot vidimo mi Luno. Kakor vidimo mi na nočnem nebu zvezde okrog Lune, tako bodo sijale zvezde tedaj v okolici Zemlje. Zemlja mu bo tudi ura. Razločil bo lahko kontinente in njihov premik zaradi vrtenja Zemlje mu bo kar dobro nakazoval, koliko ur že hodi po Luni.

Vzemimo, da je tedaj, ko je stopil iz kabine, videl Ameriko prav v sredini zemeljske oble. Po treh urah je Amerika že prav znatno na robu oble, v naslednjih treh urah se je zavrtela že do nevidne plati Zemlje in drugi kontinenti mu bodo prav tako dobro nakazovali čas.

Drugo nenavadno dejstvo pri pogledu na Zemljo bo to, da bo za opazovalca stala vedno nepremično na nebu na istem mestu, pač pa se bo vsa kulisa zvezdnatega neba prav polagoma vrtela od leve na desno, kar odgovarja poti Lune okrog Zemlje. Še več: Iz višine Zemlje na nebu bo lahko sklepal, kje na Luni je!

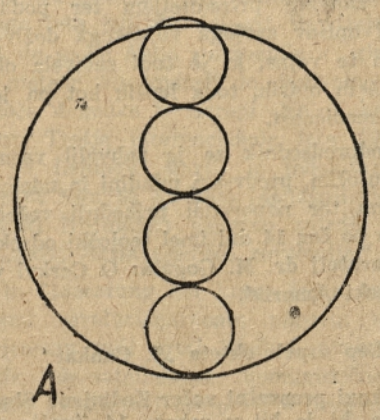

Črtež A: Lunavti bodo videli z Lune na črnem nebu Zemljo štirikrat večjo kot mi vidimo Luno ali Sonce. Kako velik je na nebu zemeljski krog si najlaže predočimo, če si ponoči ob polni luni mislimo štiri Lune eno nad drugo in jih obkrožimo z velikim krogom. Razumljivo je, da mora biti Zemlja videti nad vse veličastna in v belo modrem siju izredno lepa.

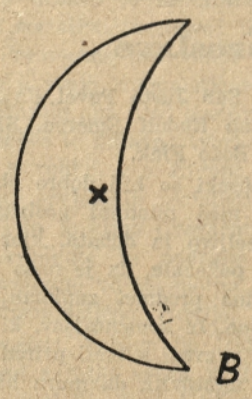

Črtež B: Ko bodo lunavti 20. julija pristali na Luni, bo videti Luna z Zemlje v tako velikem krajcu, kot kaže slika. Križec v sredi ob ekvatorju kaže približno mesto pristanka.

Za opazovalca, stoječega kjerkoli na zunanjem robu nam vidnega luninega površja, bo Zemlja vzhajala — a stala nepremično. Čim bolj bi se opazovalec bližal sredini vidne površine Lune, tem više bi stala Zemlja na nebu. Prav na sredi vidne Lune bi za opazovalca stala Zemlja v zenitu, seveda nepremično.

Ker bodo lunavti pristali 20. julija na Luni v bližini ekvatorja, nedaleč od žrela Moltke, ko bomo mi videli z Zemlje Luno v prvem krajcu, bodo zagledali lunavti Zemljo dokaj nizko na nebu. Pristajališče ob žrelu Moltke je že dokaj blizu zunanjega robu Lune (glej črtež!). Zakaj je bilo izbrano prav to mesto, saj so verjetno druga pristajališča prav tako primerna?

Dnevi, ki pri poletu na Luno zahtevajo še najmanj raketnega goriva, si slede na 14 dni. Tak dan je bil izbran tudi za polet Apolo 11, namreč 16. julij, prvi dan po mlaju. 20. julija bo Luna za nas še v ozkem krajcu, to se pravi, tri četrtine vidne plati Lune bo še v senci — v temi. Razumljivo je, da prvega pristanka na Luni lunavti ne bodo poskušali ponoči, ampak podnevi, torej v ozkem že razsvetljenem krajcu. Ker bodo pristali skoraj na robu med osvetljenim in senčnim delom Lune, bodo imeli še to ugodnost, da bo sonce tam sijalo na Luno zelo poševno, metalo bo torej zelo dolge sence vseh vzpetin in vrhov. Prav razločno bo videti, kje je svet toliko raven, da se lahko spuste brez nevarnosti.

Po pristanku jima bodo sence na tleh jasno kazale, kako morata usmeriti svoje korake, da se izogneta vsaki globeli ali nerodnemu kupu kamenja. Z lahkoto bosta hodila, a kar se da previdno, zakaj padec po nerodnosti bi bil sicer mnogo manj hud kot na Zemlji, a vendarle nevaren za neprodušno obleko. Če se na Zemlji spotaknemo in pademo, pa pri tem ob ostrem kamnu raztrgamo hlače — smo si pač pokvarili hlače. Če bi na Luni oster kamen ob padcu preluknjal lunavtovo neprodušno obleko, bi to pomenilo — smrt v kratkih trenutkih. Skozi luknjo v obleki bi namreč zrak in kisik, ki v notranjosti obleke obdajata lunavtovo telo, sila hitro uhajala v brezzračno okolico. V 10 sekundah bi se lunavt že onesvestil in kmalu nato bi nastopila smrt.

(Bo še)